

په افغانستان کې د کووېډ-۱۹ د RCCE¹ کارې گروپ: د گنگوسو تعقيبول د ۲۰۲۰ کال، اپريل

له دې لارښوني څخه د گټې اخيستنې په هکله مالومات:

له دې سند څخه کېدای شي د هغو کسانو او ادارو (د بېلگې په ډول د عامې روغتيا چارواکي، د نادولتي مؤسساتو سيمه ييز کارکوونکي) له خوا چې له عامه وگړو (مثلاً د ټولني غړو) سره سروکار لري کار واخيستل شي، ترڅو هغوی دې ته چمتو ووسي چې د هر ډول ناسمو مالوماتو په هکله چې هغوی يې اوري رڼا واچوي. له دې سند څخه د گټې اخيستنې پر مهال مو پام وي چې د گنگوسو په تکرارولو سره د هغوی د تقويت او غښتلي کېدو لامل نشي.

پام مو وي چې لاندې پيغام، د درملنو او درملو په هکله د لاندې ډيری گنگوسو د ځواب لپاره کارول کيږي.

د مخنيوي په هکله مهم پيغام: دا خورا مهمه ده چې د ناروغی د مخنيوي په هکله لاندې پيغام په سمه توگه، په لاندې بڼه شريک کړای شي: د ځان ساتنې لپاره بايد لاسونه بيا بيا او په سمه توگه وميځئ او خپل لاسونه پر سترگو، پوزې او خوله مه وهئ. په صابون او پاکو اوبو د لاسونو مينځل او د خلکو تر منځ يو مټري واټن په پام کې نيول هغه لومړی درجه گامونه دي چې د روغتياپالانو له لورې د خلکو د خونديتوب او نورو ته د دغه وېروس د خپرېدو د مخنيوي لپاره سپارښتنه کيږي. هغه کسان چې د کرونا وېروس يا کووېډ-۱۹ ناروغی جدي نښې لري کولی شي په داسې روغتونونو کې چې ډاکسيجن يا سااخيستلو د مرستې ماشين ولري تر درملنې لاندې ونيول شي، خو ډيری کسان له دې ډول درملنې پرته د کرونا وېروس يا کووېډ-۱۹ له ناروغی رغيدلای شي. که چيرته تاسو په ځان کې د دغې ناروغی وړې نښې ولرئ، نو په کور کې پاتې شئ او له نورو څخه په لېرې واټن کې ژوند وکړئ او کم تر کمه د ۱۵ ورځو لپاره د کورنۍ له نورو غړو څخه جدي واټن ونيسئ او خپل ځای نورو سره مه شريکوي. که چيرته ستاسو د کورنۍ کوم غړی په دې ناروغی اخته شوی وي، تاسو بايد ورته لېرې والی چې پورته ذکر شو په

¹ RCCE (Risk Communication and Community Engagement) له خطرونو څخه خبرول او د ټولني دخپلول

پام کي ونيسی، حُکمه چي کيدای شي تاسي هم وپروس ولری. که چيرته تاسو لا زياتو معلوماتو ته اړتيا ولری، نو د عامي روغتيا وزارت د تيلفون له ملي خانگري ۱۶۶ شميرې، يا د عامي روغتيا وزارت له ولايتي خانگري تيلفوني شميرې سره اړيکه ونيسی.

په دې سند کي د گنگوسو په وړاندي د غبرگون پلان او ستراتيجي او د معلوماتو خپراوي هر اړخيزه بڼه، د RCCE د کاري گروپ په واسطه چمتو شوی دی.

د کرونا وپروس درملنی/درملو/او مخنيوي په هکله گنگوسي

۱. د کووېد-۱۹ ناروغی د درملو او درملني په هکله ډېرې گنگوسي شته چې په لاندې ډول دي:

- داسي ويل کيږي چې گواکي د تور چای څښل د کووېد-۱۹ درملنه کوي.
- داسي ويل کيږي چې گواکي د مالکوبي په واسطه غرغره کول کولای شي په ستوني کي د کورونا وپروس له منځه يوسي.
- داسي ويل کيږي چې گواکي کواکولا وڅښی او خپل مخ او لاسونه پری ومينځی.
- د ايتانول (ايتايل الکول) او نورو «خارق العاده» درملو څښل.
- داسي ويل کيږي چې گواکي د څښاک اوبه ستاسو له معدې څخه وپروس پاکوي او د معدې تيزاب کولای شي هغه له منځه يوسي.
- داسي ويل کيږي چې گواکي يو ليمو توتيه توتيه کړی او هغه په گرمو اوبو کي واچوی او بيا وڅښی. دا کار د يو ډول قلوي ورته محلول د منځته کېدو لامل کيږي او د کورونا وپروس په وړاندي ستاسو د بدن د مقاومت لامل کيږي.
- داسي ويل کيږي چې گواکي د وچو ميوو خوراک (هغه چې «گرم» خاصيت لري) لکه: بادام، پسته او داسي نور د دې لامل کيږي ترڅو تاسو د کورونا وپروس په وړاندي غښتلي شئ.

خواب: د روغتیا د نړیوال سازمان د مالوماتو پر بنسټ، تر دې دمه د کورونا ویروس یا (2019-nCoV) په وړاندې هیڅ ډول واکسین او هیڅ ډول ځانګړي درمل نه دي جوړ. په دې وپروس باندې اخته کسان باید د نښو د له منځه وړلو لپاره مناسبه پالنه او درملنه تر لاسه کړي هغه کسان چې د کرونا ویروس یا کووېډ-۱۹ ناروغی جدي نښې لري کولی شي په داسې روغتونونو کې چې ډاکسیجن یا ساکسیټلو د مرستې ماشین ولري تر درملنې لاندې ونیول شي، خو ډیری کسان له دې ډول درملنې پرته د کرونا ویروس یا کووېډ-۱۹ له ناروغی رغیدلای شي. ځینې ځانګړي درملنې د فعالو کلینیکي آزموینو لاندې دي چې د دې آزمايښتونو لری تر څارویو او انسانانو پورې پراختیا موندلې ده. د روغتیا نړیوال سازمان او د ټولې نړی هېوادونو د دې وپروس د پیژندنې په موخه څیړنې په لاره اچولې دي او هڅه کوي ترڅو د هغه په وړاندې درملنه او واکسین راپیدا کړي. د تاریخ په اوږدو کې د والګي، زکام او نورو انتاناتو د درملنې او معالجه لپاره ډیری طبي او یوناني درمل کارول شوي دي. د اوبو څښاک، له لیمو او نورو طبیعي/تازه څښاکو (له ورزیاتېدونکو موادو څخه پرته)، چای، شاتو او نورو سالمو موادو څخه کار اخیستل مرسته کوونکي دي او ځینې وختونه زموږ د بدن معافیت پیاوړی کوي. تر دې مهاله، د کووېډ ددې نوي وپروس په وړاندې چې د کووېډ-۱۹ په نامه هم یادېږي کومه د ډاډ وړ ځانګړې درملنه یا مخنیوی شتون نلري. د ټولنیزو رسنیو ځینې پیغامونه د دې څرګندونه کوي چې د ګرمو مایعاتو یا د بوټو د اوبو څښل، له ستوني څخه د وپروس د پاکېدو یا د هغه د له منځه تلو لامل کېږي، خو روغتیاپالان او ډاکټران خبر ورکوي چې داسې هیڅ شواهد نه دي موندل شوي چې له دې ادعا څخه دې ملاتړ وکړای شي.

سالم غذايي رژیم درلودل او سالم ژوند پر مخ بیول، د اوبو څښل، له لیمو سره یو ځای چای څښل او د تازه میوو او سبو خوړل کولی شي د ناروغیو د ټولو ډولونو په وړاندې ستاسو عمومي روغتیا، معافیت او ځواک پیاوړی کړي. خو داسې هیڅ تضمین نشته چې دا مواد دې تاسو له کووېډ-۱۹ ناروغی څخه وساتي. تر ټولو مهمه چاره ټولنیز واټن او حفظ الصحې په پام کې نیول دي. د ځان ساتنې په موخه مو

بار بار خپل لاسونه په پاكو اوبو او صابون ومنيځئ او خپل لاسونه سترگو، پزې او خولي ته مه ور وړئ.

په صابون او پاكو اوبو د لاسونو مينځل او د خلكو ترمنځ د يو متر واټن په پام كې نيول لومړۍ درجې گامونه دي. دا د روغتيا برخې د مسلكي كسانو له لورې د خلكو د خونديتوب او د كورونو وپروس د خپرېدو د مخنيوي لپاره اړينې سپارښتنې دي.

۲. داسې وييل كيري د سپيلني لوگي كول به وپروسونه له منځه يوسي. خلك په دې باور دي چې سپيلني يو مقدس بوټي دي؛ ځكه نو دا بوټي د ميكروبونو او وپروسونو د له منځه وړلو وړتيا لري.

ځواب: داسې هيڅ شواهد نشته چې وښيي د سپيلنيو په گډون دې د بوټو لوگي كول كولاى شي وپروسونه له منځه يوسي. د ځان ساتنې په موخه مو لاسونه بار بار په صابون او پاكو اوبو ومنيځئ. لاسونه مو په سترگو پزې او خولي مه وهئ. د روغتيا مسلكي كسان د خلكو د خونديتوب او د وپروس د خپرېدو د مخنيوي لپاره په صابون او پاكو اوبو د لاسونو د مينځلو او د خلكو ترمنځ د يو متري واټن په پام كې نيولو سپارښتنه كوي. هغه كسان چې د كرونا وپروس يا كوويډ-۱۹ ناروغۍ جدي نښې لري كولى شي په داسې روغتونونو كې چې د اوكسيجن يا سااخيستلو د مرستې ماشين ولري تر درملنې لاندې ونيول شي، خو ډيرى كسان له دې ډول درملنې پرته د كرونا وپروس يا كوويډ-۱۹ له ناروغۍ رغيدلاى شي.

۳. داسې وييل كيري چې گواكي د ملاريا ضد درمل كولى شي د كوويډ-۱۹ ناروغۍ درملنه وكړي.

ځواب: داسې هيڅ شواهد نشته ترڅو ثابته كړي چې د ملاريا ضد درمل، په ځانگړې توگه كلوروكين دې وكړاى شي د كوويډ-۱۹ وپروس د مخنيوي يا درملنې لامل شي. په هر حال، دا مهال، په ټوله نړۍ كې آزموينې روانې دي ترڅو د كوويډ-۱۹ وپروس په وړاندې درملنه يا واكسين ومومي. د ملاريا ضد درمل كولاى شي په روغتيا باندې ناوړه اغيزې ولري او دا مهال د درملنې لپاره نه كارول كيري. مور په دې پوهيرو چې په افغانستان كې د ځينو ډاكټرانو له لورې د ريزوشن سوداگريز درمل چې له

کلور وکین څخه جوړ شوي دي خلکو ته ورکول کيږي. د هغه ناوړه اغېزې په لاندې ډول دي: زړه بدوالی، د لمر د وړانگو په وړاندې حساسیت، د شپې له پلوه د وېرې احساس او نورې داسې اغېزې چې له ځانگړو کسانو سره تړاو لري. د ملاریا ضد او د ایچ آی وي درمل تر آزموینې لاندې دي ترڅو روښانه شي چې آیا دا درملونه د دې وېروس په وړاندې گټور دي که څنگه.

د ځان ساتنې په موخه مو لاسونه بار بار په صابون او پاکو اوبو ومینځئ. لاسونه مو په سترگو پزې او خولې مه وهئ.

د روغتیا مسلکي کسان د خلکو د خونديتوب او د وېروس د خپریدو د مخنیوي لپاره په صابون او پاکو اوبو د لاسونو د مینځلو او د خلکو ترمنځ د یو مترې واټن په پام کې نیولو سپارښتنه کوي. هغه کسان چې د کرونا وېروس یا کووېډ-۱۹ ناروغی جدي نښې لري کولی شي په داسې روغتونونو کې چې ډاکسیجن یا ساکسیټلو د مرستې ماشین ولري تر درملنې لاندې ونیول شي، خو ډیری کسان له دې ډول درملنې پرته د کرونا وېروس یا کووېډ-۱۹ له ناروغی رغیدلای شي..

۴. **گرمه هوا د کورونا وېروس د له منځه تلو لامل کيږي.**

ځواب: کیدای شي تاسو په گرمه او لمريزه هوا کې هم په کووېډ-۱۹ ناروغی اخته شئ. ډیری هغه هېوادونه چې گرمه هوا لري، د کووېډ-۱۹ پیښو د شتون په اړه یې خبر ورکړی دی. د کورونا وېروس چې د کووېډ-۱۹ په نامه هم یادیږي د هغو وېروسونو له کورنۍ څخه یو وېروس دی چې خلک په سره هوا او د ژمي په موسم کې پرې اخته کيږي. له همدې کبله، په پیل کې داسې انگیرل کېده چې گرمه هوا کېدای شي د وېروس خپراوی کمه یا محدوده کړي. دا مهال، داسې کوم شواهد نشته ترڅو دا ادعا ثابته کړي. په دې پړاو کې دا خورا مهمه ده چې د دې وېروس د مخنیوي او خپرواي په وړاندې احتیاطي تدابیر ونیول شي. د ځان ساتنې په موخه مو لاسونه بار بار په صابون او پاکو اوبو ومینځئ. لاسونه مو په سترگو پزې او خولې مه وهئ.

د روغتیا مسلکي کسان د خلکو د خونديتوب او د وېروس د خپریدو د مخنیوي لپاره په صابون او پاکو اوبو د لاسونو د مینځلو او د خلکو ترمنځ د یو مترې واټن په پام

کي نیولو سپار بننته کوي. هغه کسان چي د کرونا ویروس یا کووید-۱۹ ناروغی جدي نښي لري کولی شي په داسي روغتونونو کي چي دآکسیجن یا سااخیستلو د مرستي ماشین ولري تر درملني لاندې ونیول شي، خو ډیری کسان له دې ډول درملني پرته د کرونا ویروس یا کووید-۱۹ له ناروغی رغیدلای شي.

۵. د الکولو څښاک کولای شي په بدن کي د کورونا ویروس له منځه یوسي.
ځواب: د الکولو څښاک نشي کولای په بدن کي د کورونا ویروس له منځه یوسي. خالص الکول (ایتانول) او نور محصولات، لکه: سپینوونکي او ضد عفوني کوونکي مایع د سطحو د پاکولو او ضد عفوني کولو لپاره کارول کيږي او هغه باید بلع نکړای شي. دا کیدای شي د ناروغیو لامل شي یا حتی د خوراک په صورت کي، د مسمومیت له امله د مړیني لامل شي. د ځان ساتني په موخه مو لاسونه بار بار په صابون او پاکو اوبو ومینځی. لاسونه مو په سترگو پزي او خولي مه وهی. د روغتیا مسلکي کسان د خلکو د خونديتوب او د ویروس د خپریدو د مخنیوي لپاره په صابون او پاکو اوبو د لاسونو د مینځلو او د خلکو ترمنځ د یو متري واټن په پام کي نیولو سپار بننته کوي. هغه کسان چي د کرونا ویروس یا کووید-۱۹ ناروغی جدي نښي لري کولی شي په داسي روغتونونو کي چي دآکسیجن یا سااخیستلو د مرستي ماشین ولري تر درملني لاندې ونیول شي، خو ډیری کسان له دې ډول درملني پرته د کرونا ویروس یا کووید-۱۹ له ناروغی رغیدلای شي.

۶. ځینی کسان په دې باور دي چي چرس په کووید-۱۹ د اخته کسانو درملنه کوي.

ځواب: چرس د کووید-۱۹ د درملني په موخه نه کارول کيږي. تر دې دمه په کووید-۱۹ د اخته کسانو لپاره کوم درمل یا د اعتبار وړ درملنه نشته. د ځان ساتني په موخه مو لاسونه بار بار په صابون او پاکو اوبو ومینځی. لاسونه مو په سترگو پزي او خولي مه وهی.

د روغتيا مسلکي کسان د خلکو د خونديتوب او د وپروس د خپريدو د مخنيوي لپاره په صابون او پاکو اوبو د لاسونو د مينځلو او د خلکو ترمنځ د يو متري واټن په پام کې نيولو سپارښتنه کوي. هغه کسان چې د کرونا وپروس يا کووېډ-۱۹ ناروغۍ جدي نښې لري کولی شي په داسې روغتونونو کې چې داکسيجن يا سااخيستلو د مرستې ماشين ولري تر درملنې لاندې ونيول شي، خو ډيری کسان له دې ډول درملنې پرته د کرونا وپروس يا کووېډ-۱۹ له ناروغۍ رغيدلای شي.

۷. د افغانستان خلک د ناروغيو په وړاندې ډېر مقاومت لري، ځکه چې زموږ د بدن معافيتي سيستمونه د چاپيريال له ککړتيا سره ځان عيار کړي دي. ځواب: د کووېډ-۱۹ پيښې ډيری په هغو هېوادونه کې شته چېرې چې چاپيريال يې ډېر ککړ دی. څيرنې ښيي کوم کسان چې د ککړ چاپيريال لرونکو هېوادونو کې ژوند کوي، کورونا وپروس پر هغوی ډيره اغيزه کوي. هيڅوک له هيڅ ملیت، نژاد، کلتور او سيمې څخه د دې وپروس په وړاندې معافيت نلري. په افغانستان کې د ۲۰۲۰ کال تر اپريل مياشتې پورې، د عامې روغتيا وزارت شمېرې ښيي چې د دغه هېواد په ۲۵ ولايتونو کې له ۵۰۰ څخه زيات کسان په دې وپروس اخته دي. څرنگه چې کووېډ-۱۹ له يو کس څخه بل کس ته خپريږي، دا امکان شته چې په افغانستان کې هم اخته کسان دغه وپروس نورو ته ولېږدوي.

۸. ځينو ملا امامانو خلکو ته داسې ويلي دي چې يوازینی کار چې خلک يې د ځان ساتنې لپاره کولای شي هغه دا ده چې په ورځ کې پنځه وخته لمونځ وکړي او داچې «مسلمانان نه پرې اخته کيږي يا هغوی د وپروس په وړاندې معافيت لري.» د هغو له جملې څخه ځينو يې همدارنگه ويلي دي چې دا وپروس له يو کس څخه بل کس ته د لېږد وړتيا نلري او يا دا چې دا وپروس به ځينو خاصو قومونو او توکمونوله نورو نژادي يا قومي ډلو په پرتله ډېر زيانمن کړي.

ځواب: کووېډ-۱۹ له يو کس څخه بل ته خپريدلای شي او توپير نه مني. هيڅوک له هيڅ ملیت، توکم، کلتور او سيمې څخه د دې وپروس په وړاندې معافيت نلري. کله

چې د خلکو لويې ډلې د عبادتونو، ودونو يا د جنازې د بنځولو په مراسمو کې سره راټوليرې، دا وپروس د خلکو ترمنځ خپريرې. د ټولني په کچه د دې وپروس لېږد، په نړيواله کچه د وپروس د چټک خپراوي له دلایلو څخه گڼل کيرې. کووېډ-۱۹ ناروغي تر دې مهاله د افغانستان او د هغه د گاونډيو هېوادونو په گډون د نړۍ په ۱۸۴ هېوادونو او سيمو کې خپور شوي ده. د ځان ساتنې په موخه مو لاسونه بار بار په صابون او پاکو اوبو ومينځئ. لاسونه مو په سترگو پزې او خولې مه وهئ. د روغتيا مسلکي کسان د خلکو د خونديتوب او د وپروس د خپریدو د مخنيوي لپاره په صابون او پاکو اوبو د لاسونو د مينځلو او د خلکو ترمنځ د يو متري واټن په پام کې نيولو سپارښتنه کوي. هغه کسان چې د کرونا وپروس يا کووېډ-۱۹ ناروغي جدي نښې لري کولی شي په داسې روغتونونو کې چې ډاکسيجن يا ساکسيټلو د مرستې ماشين ولري تر درملنې لاندې ونيول شي، خو ډيری کسان له دې ډول درملنې پرته د کرونا وپروس يا کووېډ-۱۹ له ناروغي رغيدلای شي.

۹. ځينو خلکو ملایانو ته تللي دي او هغوی ته د کووېډ-۱۹ ناروغي د درملنې په موخه هغوی ته تعویذ او شويستو ورکړل شوي دي.

ځواب: په سختو او کرکېچنو حالاتو کې، ايمان د انسانانو په ژوند او د ټولني په کړنو کې د بنسټيزې برخې په توگه پاتې کيرې. په روغتيايي کرکېچونو کې په ټولنو کې د انتان د مخنيوي او د وپروس د لا زيات خپراوي د درولو په موخه د مذهبي کړنو په پام کې نيولو تر څنگ د روغتيايي متخصصينو سپارښتنې هم ارزښت لري. د ځان ساتنې په موخه مو لاسونه بار بار په صابون او پاکو اوبو ومينځئ. لاسونه مو په سترگو پزې او خولې مه وهئ. د روغتيا مسلکي کسان د خلکو د خونديتوب او د وپروس د خپریدو د مخنيوي لپاره په صابون او پاکو اوبو د لاسونو د مينځلو او د خلکو ترمنځ د يو متري واټن په پام کې نيولو سپارښتنه کوي. هغه کسان چې د کرونا وپروس يا کووېډ-۱۹ ناروغي جدي نښې لري کولی شي په داسې روغتونونو کې چې ډاکسيجن يا ساکسيټلو د مرستې ماشين ولري تر درملنې لاندې ونيول شي، خو ډيری کسان له دې ډول درملنې پرته د کرونا وپروس يا کووېډ-۱۹ له ناروغي رغيدلای شي.

د پنځه وخته لمونځونو په وخت کې په صابون د لاسونو مینځل به د وپروس له لارې زیات خپراوي څخه مخنیوی وکړي. ځینې نور داسې اضافي ګامونه اخیستل هم سپارښتنه کېږي، لکه: که چېرته ستاسو لاسونه پاک نه وي، هغه سترګو، پوزې یا خولې ته مه وروړئ؛ فزیکي واټن نیونه پلې او که ناروغ یاست نو په کور کې پاتې شئ.

۱۰. داسې ویل کېږي چې ګواکي هغه هېوادونه چې د کورونا وپروس په چټکۍ سره وځپل، هلته مذهبي بارونه ډېر لږ او محدود دي.

ځواب: د کووېډ-۱۹ ناروغۍ د پېښو شتون په ټوله نړۍ کې، په اسلامي او غیراسلامي هېوادونو کې تائید شوي دي. هیڅوک له هیڅ قوم، توکم، کلتور او سیمې څخه د دې وپروس په وړاندې معافیت نلري. په افغانستان کې د ۲۰۲۰ کال تر اپریل پورې د عامې روغتیا وزارت شمېرې ښيي چې د هېواد په ۲۵ ولایتونو کې له ۵۰۰ څخه زیات کسان په دې وپروس باندې اخته شوي دي.

اسلامي قانون/ شریعت په پنځو بنسټیزو موخو ولاړ دی، لومړۍ موخه چې په هغې باندې ډېر ټینګار کېږي د ژوندانه ژغورنې او له زیان رسولو څخه مخنیوی دی. حکومت لویې غوندې بندې کړې دي، مسلمانان باید دا کړنچارې ومني، ځکه اسلام مور ته دا ښيي چې د زیان رسولو د مخنیوي په موخه باید د هغو کسانو خبرو ته غوږ شو کوم چې خلکو ته نېکې لارښوونې کوي. هره ګڼه کونډه چې رامنځته کېږي، که هغه په جومات، د کار په ځای یا په ټولګي کې وي د نوموړو کړنچارو اطاعت ته اړتیا لري. مور نشو کولای دا مسئله له پامه وغورځوو چې نږدې کسان، په کووېډ-۱۹ د اخته کېدو لپاره له زیات خطر سره مخامخ دي. کله چې چارواکو او ډاکټرانو اعلان وکړ چې په جمعي سره لمونځ خوندي دی، په دې صورت کې باید په جمع لمونځ کول له سره پیل شي. د هغو کسانو لپاره چې ناروغه دي، د راتولیدنو د بندیز په وخت کې باید خپل عبادتونه په کورنو کې تر سره کړي. مور دعا کوو چې څښتن تعالی «ج» دې زموږ له کورنیو او ټولنو څخه ساتنه وکړي او هغو کسانو

ته دې بیرته روغتیا ورپه برخه کړي کوم چې په افغانستان او ټوله نړۍ کې ناروغ دي.

۱۱. کله چې په کووېډ-۱۹ ناروغی اخته کس ومري، د هغه د جنازې لمونځ باید د عادي کس په شان ادا نشي. د بیلګې په توګه، هغه کس چې د کووېډ-۱۹ له امله مري، د هغه د جنازې د لمانځه ترسره کول جواز نلري او مری باید د امبولانس په مرسته په قبر کې کېښودلای شي. د دې ادعا د تائید لپاره، په ټولنیزو رسنیو کې ځینې تصویرونه لاس په لاس کيږي.

بله ګڼګوسه دا ده، هغه کسان چې د کووېډ-۱۹ له امله مري، دولت هغوی په نیلون او پلاستيکو کې رانغاړي، په چونه کې یې پوښي او د هغوی د ښخولو لپاره له کنده ایستونکي ماشین (اکسکواتور) کار اخلي او هغوی په یوه مرکزي سیمه کې په ډله اییز قبر کې ښخوي. خلک اندیښنه لري، ځکه دا ډول چاره د هغوی د مذهبي عقایدو خلاف یو عمل بلل کيږي.

ځواب: د هغه کس په بدن باندې د لاس وهلو په صورت کې چې په کووېډ-۱۹ له اخته کېدو څخه وروسته مړ شوی وي باید له ځانګړو احتیاطي کړنو څخه کار واخیستل شي ترڅو نورو خلکو ته د وېروس د لا زیات خپرېدو مخنیوی وشي. په هر حال، له اسلامي روایاتو سره سم، له هغوی سره د هغو کسانو په شان چلند کيږي کوم چې د نورو لاملونو له کبله مري.

دا کسان کیدای شي د کووېډ-۱۹ له کبله په روغتیايي مرکز، کور یا نورو ځایونو کې ومري او د هغو کسانو خونديتوب او هوساینه باید لومړیتوب ولري څوک چې د میت پالنه کوي. د میت وقار، د هغه او د هغه د کورنۍ کلتوري دودونو ته باید درناوی وشي او له هغو څخه باید ساتنه وشي. لیکن د جنازې په مراسمو کې باید د خلکو له زیاتې ګڼې ګونې ډډه وشي ترڅو د خلکو تر منځ د وېروس له خپریدو مخنیوی وشي. په بیرته باندې د هغه میت له ښخولو باید ډډه وشي کوم چې د کووېډ-۱۹ له کبله مړ شوی وي.

۱۲. داسې ګنګوسه شته چې کووېډ-۱۹ به د ۱-۲ کلونو لپاره دوام وکړي. ټولې پولې به وتړل شي. په پای کې به د قحطۍ کلونه حاکم شي او خلک به له لوګي ومري.

ځواب: د کورونا ویروس وبا د افغانستان لپاره یوه ننگونه ده. اټکل کيږي چې شته کمزوری روغتیايي سیستم او ډیرو تلفاتو ته په کتو به د افغانستان خلک د کووېډ-۱۹ وبا له منفي پایلو سره مخامخ شي. داسې تمه کيږي چې د دې ناروغۍ پېښې به د اونیو په ترڅ کې په چټکۍ زیاتې شي، ځکه چې په ټولنه کې په چټکۍ سره د خپریدو په حال کې دی. د هېواد په پولو د تګ راتګ ښه مدیریت حیاتي ارزښت لري ترڅو د هغو خلکو له چاڼ او معاینې (سکریننگ) څخه ډاډ تر لاسه شي کوم چې افغانستان ته راستنيري. ځانونه باید ډاډمن کړو ترڅو هغو سوداګریزو توکو او بشري مرستو ته له پولو څخه د راتېرېدو اجازه ورکړای شي ترڅو د بیو لوړیدل څخه مخ نیوي او ژوند ژغورنکي مرستې په سمه توګه وویشل شي. د افغانستان دولت او نړیوال ګډونوال د سیمې له دولتونو سره اوره په اوره کار کوي ترڅو د پولو پرانیستل یقیني کړي یا باید لنډ مهاله استثنایي وضع شي ترڅو بند پاتې کسانو ته اجازه ورکړای شي چې خپلو کورونو ته راستانه شي یا سوداګریزه راکړه ورکړه دوام پیدا کړي.

۱۳. داسې باور شته چې د وېروس ښه چې په هر هېواد کې تر سترګو شوی دی له بل سره توپیر لري او د هغه پلان پر بنسټ ده چې د ځانګړې سیمې لپاره په پام کې نیول شوی دی.

ځواب: د کورونا وېروس د پولو، ملیتونو، نژادونو، عقایدو او قومونو پروانه کوي. د وېروس خپرېدل به په هر هېواد کې تر ډېره له دې سره تړاو ولري چې اړوند دولت ددې ناروغۍ په وړاندې کوم تدابیر تر لاس لاندې نیولي دي یا به یې ونیسي ترڅو د وېروس د خپرواي مخنیوی وکړي یا هغه کنټرول کړي. د روغتیا نړیوال سازمان او د ټولې نړۍ هېوادونه ددې وېروس د پیژندنې په موخه څیړنې په لاره

اچولې دي او هڅه کوي ترڅو د دغه وپروس په وړاندې درملنه او واکسين پيدا کړي.